

„VRTČEVA“ PRILOGA.

Iz nekdanjih dnij.

(Spisal J. O.)

3. V kleti.

Bilo je mrzlega zimskega večera, ko smo bili zbrani na sosedovem ognjišču. Stari oče Cestnik si je zadovoljno grel roki nad plamenom, in tudi mi smo se pomaknili bližje k ognju, kajti ledene cvetlice na oknih in silna burja na dvorišču sta naznanjala, da gospodari zunaj mrzli gospodar, ki ogrinja zemljo z belo odejo. Govor se je sukal o vsakovrstnih rečeh: o poljskih pridelkih, o kupčiji z živino ter o drugih gospodarskih razmerah. Vse to pa je mene kaj malo zanimalo in veliko raji bi bil imel, da bi nam Cestnikov ded povedal kako dogodbo, katerih je kot izkušen mož vedel veliko. Torej se osrčim in pravim:

»Še se spominjam, ko ste nam oni večer, ko je pogorela hiša ubovega Kramarja, začeli pripovedovati o nekem Francozu. Ker pa takrat niste dokončali, povejte nam še jedenkrat, ker mene jako zanima.«

Ded malo pomisli, in ni bilo treba dolgo čakati, da si natlači pipo in začne:

»Bilo je poletnega dné za časov francoskih vojskâ. Ura v vaškem zvoniku je že davno odbila dvanajst, ko so vzeli mati od ognja lonec močnika, dejali ga v skledo ter ga postavili na mizo. Vsedem se za mizo ter pričakujem težko matere, da bi prišli h kosilu, kajti lačen sem bil, da mi je pajek predel po trebuhu. Očeta takrat ni bilo doma. Šli so na Hrvaško kože kupovat. Mati so pa dejali, da so nekaj bolni, torej je bila skleda meni odmerjena. Ko zavživam hlastno ta božji dar, zaslišim zunaj meketanje. Ko pogledam, kaj bi bilo, vidim francoskega vojaka, ko je uprav vezal z vrvjo našo kozo, da bi jo odpeljal.

To videč, popustim južino in hitim na dvorišče. Uprav pride mimo Kotnikov. Ugledavši Francoza s kozo in mene zraven stoječega, mi pravi:

»No, jaz pa vendarle mislim, da jih nimaš toliko, da bi jih dajal Francozom drét.«

Te besede mi dajo pogum. Zgrabim poleno iz bližnje skladalnice, ter je zaženem z vso močjo v vojaka. A temu je bilo kmalu dovolj. Kar sabljo potegne iz nožnice in stopa proti meni preteč:

»No, paglavec, zdaj pa le, če si kaj upaš?«

V tem trenutku mi šine dobra misel v glavo — sam angelj varuh mi jo je vdihnil. V hlev skočim po gnojne vile in korakam z veliko pogumnostjo nad sovražnika. Ko me pa Francoz zagleda z vilami v rokah, izgubi pogum, popusti kozo in odide z dolgim nosom.

Jaz se vrnem kot mogočen zmagalec v hišo k materi ter povžijem ostalo jed.

Za kake pol ure prihité mati vsi prestrašeni v sobo in od strahú komaj ihté:

»Oh, ljubi moj sin, življenje boš moral dati zaradi naše koze. Glej, Francozi gredó pó-te. Moj Bog, ti meni pomagaj in sveta Mati! Njega ni doma, zdaj pa še tebe izgubim.«

Pogledam skozi okno, in res vidim tri Francoze, ki so se bližali naši hiši.

Ne pomišljam dolgo, marveč odprem mala vrata v kotu sobe, ki so peljala v klet. Zraven je bila pristavljena lestva, katere pa jaz niti potreboval nisem, ampak kar naravnost sem noter skočil, češ, tukaj me gotovo ne dobé. Mati zapró vrata, ki so bila že na pol trohnela in naložé plevela nanje.

Ko čepim tako v svojem skrivališču, zaslišim trde korake nad seboj.

»No, kje imate vašega pobalina?« oglasi se debeli glas, menda poveljnikov. »Naučiti ga hočemo, kako se ima vésti proti našim vojakom.«

Mati, nevedoči, kaj bi odgovorili, začnó jecljati:

»Verjemite mi, da sem čisto sama doma. Mož je šel doli na Hrvaško. Že včeraj bi imel priti domov. Nič ne morem vedeti, kaj ga je oviralo.«

»Kdo vas pa vpraša po vašem možu!« zadere se nad materjo Francoz.

»Mi hočemo vedeti, kje je vaš sin, ki se je ustavljal poprej našemu vojakom.«

»Oh, moj sin! — Bog bodi milostljiv njegovi duši«, odgovoré zmedeno mati, »je umrl lansko leto o sv. Lovrencu, ne — ne — o sv. Mihelu. Jakob mu je bilo ime. Prav pobožen in priden deček je bil...«

To je bilo pa Francozu že preveč. Ukaže torej svojim ljudem, naj preiščejo vse kote.

Ne morem povedati, koliko strahú sem vžil pri tem poveljnikovem ukazu. Začel sem moliti, obljubil se na božjo pot na Šmarno goro, na Brezje in celó na sv. Višarje.

Kar začutim nad trohnenimi vrati vojaka, ki je odmetal plevel. — Tresk — je počilo, in Francoz je ležal, kakor je bil dolg in širok, sredi kleti.

»Moj Bog«, sem si mislil, »zdaj sem pa izgubljen!« Nisem si upal dihati, niti se premakniti s kota.

Francoz se hitro pobere in pazljivo posluša. Videti ni mogel ničesar, ker je bila okolu njega tema, kakor v rogu. Ko ne opazi nič sumljivega, migne svojim tovarišem, naj ga izvlečejo na svetlo.

Meni se odvali težek kamen od srca, in s hvaležnim srcem se zahvalim Bogu, da me je rešil tako velike nevarnosti. Dokler bom med živimi, ne pojde mi ta dogodek iz spomina.«

S temi besedami konča ded svoje pripovedovanje.

